

SIPRI YEARBOOK 2022

Armaments,
Disarmament and
International
Security

Samenvatting in het Nederlands

STOCKHOLM INTERNATIONAL PEACE RESEARCH INSTITUTE

SIPRI is een onafhankelijk internationaal instituut dat onderzoek doet naar conflicten, bewapening, wapenbeheersing en ontwapening. Sinds zijn oprichting in 1966 verstrekt SIPRI aan beleidsmakers, onderzoekers, media en geïnteresseerden informatie, analyses en aanbevelingen op basis van open bronnen.

THE SIPRI YEARBOOK

Het *SIPRI Yearbook 2022* combineert originele gegevens op domeinen als de wereldwijde militaire uitgaven, internationale wapenhandel, wapenproductie, kernwapens, gewapende conflicten en multilaterale vredesoperaties met *state-of-the-art* analyses van belangrijke aspecten van wapenbeheersing, vrede en internationale veiligheid.

Deze brochure is een samenvatting van het *SIPRI Yearbook 2022* en bevat een selectie van gegevens en analyses uit het jaarboek.

INHOUD

1. Inleiding: Internationale stabiliteit en menselijke veiligheid in 2021	1
---	---

Deel I. Gewapende conflicten en conflictbeheersing in 2021

2. Wereldwijde ontwikkelingen in gewapende conflicten, vredesprocessen en vredesoperaties	2
3. Gewapende conflicten en vredesprocessen in Noord- en Zuid-Amerika	4
4. Gewapende conflicten en vredesprocessen in Azië en Oceanië	5
5. Gewapende conflicten en vredesprocessen in Europa	6
6. Gewapende conflicten en vredesprocessen in het Midden-Oosten en Noord-Afrika	7
7. Gewapende conflicten en vredesprocessen in Sub-Sahara Afrika	9

Deel II. Militaire uitgaven en bewapening in 2021

8. Militaire uitgaven en ontwikkeling van de wapenproductie	11
9. Internationale wapenhandel	13
10. Wereldkernmachten	15

Deel III. Non-proliferatie, wapenbeheersing en ontwapening in 2021

11. Nucleaire ontwapening, wapenbeheersing en non-proliferatie	18
12. Chemische, biologische en gezondheidsbedreigingen	20
13. Conventionele wapenbeheersing en regulering van nieuwe wapentechnologieën	21
14. Controle op dual-use goederen en wapenhandel	23

Bijlagen	25
Kaart p.10. Credit: Hugo Ahlenius, Norpil.	

www.sipriyearbook.org

Redactie: Tekstbureau Symposion

© SIPRI 2022

1. INLEIDING: INTERNATIONALE STABILITEIT EN MENSELIJKE VEILIGHEID IN 2021

DAN SMITH

De oorlog in Oekraïne

De internationale veiligheidshorizon werd eind 2021 gedomineerd door oploaiende confrontaties tussen Rusland en Oekraïne en tussen China en de Verenigde Staten. Hoewel geen van beide confrontaties in de loop van 2021 in een oorlog onttaarde, bracht de invasie van Rusland in Oekraïne op 24 februari 2022 in het internationale systeem een schok teweeg die de weerklink van andere crises van 2021 ver overtrof. Dit kreeg nog meer nadruk door de herhaalde Russische waarschuwingen dat het gebruik van kernwapens niet uitgesloten was. De westerse reactie heeft zich geconcentreerd op het leveren van militaire hulp aan Oekraïne en het opleggen van economische sancties aan Rusland.

De oorlog zal verstrekkende gevolgen hebben, onder meer voor de wereldwijde voedselzekerheid omdat zowel Rusland als Oekraïne belangrijke voedselproducenten zijn. De Europese veiligheidsmaatregelen zijn in beweging, en ook de mondiale politieke afstemming en strategische voorkeuren zullen worden beïnvloed. De oppositie tegen de Russische acties in Oekraïne was wijdverspreid maar niet universeel: 35 staten onthielden zich in maart 2022 tijdens de stemming over een resolutie van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties waarin Rusland werd bekritiseerd. Verscheidene staten betwistten dat het Westen het in deze crisis moreel bij het rechte eind had. Onder meer China, dat begin februari 2022 zijn hechte vriend-

schap met Rusland had herbevestigd, behoorde tot de landen die zich onthielden.

De bredere veiligheidshorizon in 2021

Na verscheidene jaren van aanzienlijke verslechtering is de internationale veiligheid in het algemeen in 2021 niet verder verslechterd, maar ook niet verbeterd. Niettemin waren de tekenen van aanhoudende onveiligheid alomtegenwoordig. In het aantal gewapende conflicten was weinig verandering gekomen en eind 2021 was er geen noemenswaardig nieuw vredesproces op gang gebracht. In augustus eindigde de 20 jaar durende westerse interventie in Afghanistan in een mislukking. Het gewapende conflict in Ethiopië duurde voort zonder een effectief internationaal initiatief om het geweld in te dammen. Zoals elk jaar sinds 2015 bleven de wereldwijde militaire uitgaven stijgen en overschreden voor het eerst de drempel van 2 biljoen Amerikaanse dollar. De negen staten die kernwapens bezitten, waren allemaal bezig hun kernwapenarsenaal te moderniseren. De lange termijn gevolgen van klimaatverandering en de wereldwijde covid-19-pandemie hielden beide aan in 2021.

Nieuwe wegen naar internationale samenwerking

De gezamenlijke verklaring van de VS en China over het versterken van de klimaatmaatregelen, afgelegd tijdens de 26e VN-conferentie over klimaatverandering (COP26) in november 2021, was een welkom teken dat samenwerking tussen grootmachten nog steeds mogelijk is met betrekking tot sommige mondiale vraagstukken. In het algemeen slaagt het internationale systeem er echter niet in het hoofd te bieden aan de grote uitdagingen voor de menselijke veiligheid en zijn de

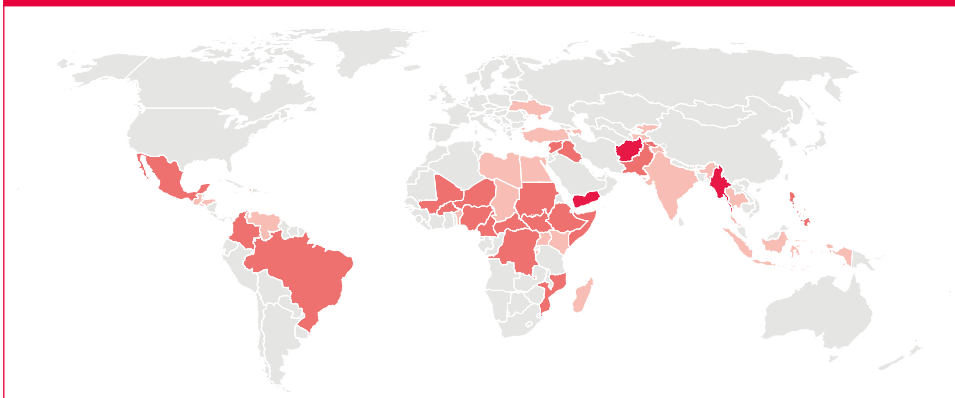

grote mogelijkheden er niet op gericht die uitdagingen aan te gaan. Het rapport “Our Common Agenda” van de secretaris-generaal van de VN uit 2021, waarin een aanpak wordt geschetst voor alle huidige dilemma’s en crises, biedt mogelijk een uitweg. Maar om die agenda uit te voeren, is de steun nodig van een grote, diverse en voldoende doeltreffende coalitie van staten, het VN-systeem en regionale multilaterale organisaties, en van organisaties uit het maatschappelijke middenveld. ●

2. WERELDWIJDE ONTWIKKELINGEN IN GEWAPENDE CONFLICTEN, VREDESPROCESSEN EN VREDES-OPERATIES

In 2021 hebben zich in ten minste 46 staten actieve gewapende conflicten voorgedaan (één minder dan in 2020): 8 in Noord- en Zuid-Amerika, 9 in Azië en Oceanië, 3 in Europa, 8 in het Midden-Oosten en Noord-Afrika (MENA) en 18 in Sub-Sahara Afrika. Net als in voorgaande jaren vonden de meeste conflicten plaats binnen één land (intrastatelijk), tussen regeringstroepen en één of meer gewapende niet-staatelijke groeperingen. Drie daarvan waren grote gewapende conflicten (met meer dan 10.000 doden als gevolg van het conflict in een jaar): Afghanistan, Jemen en Myanmar. In totaal ging het in 19 gevallen om gewapende conflicten met een hoge intensiteit (met 1.000-9.999 doden als gevolg van conflicten): Nigeria, Ethiopië, Mexico, Syrië, de Democratische Republiek Congo, Brazilië, Somalië, Irak, Burkina Faso, Zuid-Soedan, Mali, Soedan,

GEWAPENDE CONFLICTEN IN 2021

■ Grote gewapende conflicten met 10.000 of meer dodelijke slachtoffers als gevolg van de conflicten in 2021

■ Gewapende conflicten van hoge intensiteit met 1.000 tot 9.999 dodelijke slachtoffers als gevolg van de conflicten in 2021

■ Gewapende conflicten van lage intensiteit met 25 tot 999 dodelijke slachtoffers als gevolg van de conflicten in 2021

Noot: De in deze kaart aangegeven grenzen impliceren geen goedkeuring of aanvaarding door SIPRI.

VOEDSELONZEKERHEID

Gewapende conflicten bleven ook in 2021 een van de belangrijkste oorzaken van voedselonze-kerheid. Door het drievoudige effect van conflicten, klimaatschokken en de sociaal-economische gevolgen van de Covid-19-pandemie hadden in 2021 waarschijnlijk een recordaantal van 283 miljoen mensen in 80 landen te kampen met voedselonze-kerheid of een hoog risico daarop (tegen 270 miljoen in 79 landen in 2020).

de Centraal-Afrikaanse Republiek, Niger, Kameroen, Pakistan, Colombia, Mozambique en de Filipijnen. Slechts drie gewapende conflicten werden uitgevochten tussen staten: de grensconflicten van lage intensiteit tussen India en Pakistan; Armenië en Azerbeidzjan; en Kirgizië en Tadzjikistan. Twee andere gewapende conflicten werden uitgevochten tussen staatsstrijdkrachten en gewapende groepen die een eigen staat nastreefden (tussen Israël en de Palestijnen, en tussen Turkije en de Koerden).

Gevolgen van gewapende conflicten

Het totale aantal dodelijke slachtoffers als gevolg van conflicten steeg in 2021 naar schatting tot ongeveer 150.000, 13 procent meer dan in 2020. De stijging was het gevolg van een aanzienlijke toename van het aantal doden in Azië en Oceanië (een stijging met 59% ten opzichte van 2020) - vooral door een stijging in Afghanistan, Myanmar en Pakistan - en in Sub-Sahara Afrika (een stijging met 19%). In de MENA-regio daalde het geschatte aantal conflictgerelateerde dodelijke slachtoffers voor het derde opeenvolgende jaar.

Terwijl het aantal conflictgerelateerde dodelijke slachtoffers de afgelopen jaren over het algemeen een neerwaartse tendens vertoonde, lijken andere gevolgen van

gewapende conflicten (soms in combinatie met bijkomende factoren) in ernst te zijn toegenomen, zoals ontheemding van de bevolking, voedselonze-kerheid, humanitaire behoeften en schendingen van het internationaal humanitair recht.

Vredesakkoorden

De meeste vredesprocessen zijn in 2021 tot stilstand gekomen of hebben ernstige tegenslagen gekend. Niettemin vonden enkele van de grootste dalingen van het gewapende geweld in 2021 plaats in contexten waar in 2020 een staakt-het-vuren en machtsdelingsakkoorden waren bereikt (bv. in Libië, Nagorno-Karabach en Syrië). De Covid-19-pandemie had minimale gevolgen voor de gewapende conflicten in 2021: in de meeste gevallen bleven de gewapende conflicten voortduren of namen ze zelfs toe.

Trends in multilaterale vredesoperaties

In 2021 waren er 63 actieve operaties, één meer dan in het voorgaande jaar. Drie operaties eindigden in 2021: de door de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie (NAVO) geleide Resolute Support Mission (RSM) in Afghanistan; de missie van mensenrechtenwaarnemers en militaire experts van de Afrikaanse Unie (AU) in Burundi; en de waarnemersmissie van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) bij de Russische controleposten Gukovo en Donetsk. Vier operaties gingen van start: de geïntegreerde missie van de Verenigde Naties voor bijstand bij de overgang in Soedan; het Russisch-Turkse gemeenschappelijke waarnemingscentrum in Azerbeidzjan; de missie van de Southern Africa Development Community (SADC) in Mozambique; en de

militaire opleidingsmissie van de Europese Unie in Mozambique.

Het aantal personeelsleden dat is ont-plooid in multilaterale vredesoperaties is in de loop van 2021 met 12 procent gedaald, tot 111.858 op 31 december 2021. Deze daling was voornamelijk het gevolg van de beëin-diging van twee multilaterale vredesopera-ties, namelijk de RSM, en de hybride operatie van de VN en de AU in Darfur, waarvan het mandaat op 31 december 2020 afliep. De VN bleef de leidende organisatie in het veld, met verantwoordelijkheid voor ongeveer een derde van alle multilaterale vredesoperaties en meer dan twee derde van al het personeel.

In 2021 was de missie van de AU in Somalië nog steeds de grootste multi-laterale vredesoperatie. Ethiopië bleef de grootste troepenleverancier, gevolgd door Oeganda en Bangladesh. Na een daling in 2020 ging in 2021 het jaarcijfer van doden onder geüniformeerd VN-personeel door vijandelijke actie opnieuw omhoog. De Multidimensionale Geïntegreerde Stabilisatiemissie van de VN in Mali bleef de dodelijkste VN-vredesoperatie, zowel wat het aantal vijandige doden als het totale aantal dodelijke slachtoffers betreft.

Het aantal operaties dat geen “multi-laterale vredesoperaties” is (zoals gedefinieerd door SIPRI), is in 2021 verder toegenomen, met de inzet van de gezamenlijke internationale “vredesmissie” op de Salomonseilanden. Een andere trend in 2021 was de intensivering van de geo-politieke rivaliteit tussen westerse landen en Rusland, China of beide, die van invloed was op de mandaten, beëindigingen en herstructureringen van missies. ●

3. GEWAPENDE CONFLICTEN EN VREDESPROCESSEN IN NOORD- EN ZUID-AMERIKA

In Colombia en Mexico waren verschillende gewapende conflicten aan de gang die de drempelwaarde voor niet-internationale gewapende conflicten (NIAC: non-inter-national armed conflicts) bereikten. Zes andere landen op het Amerikaanse conti-nent - Brazilië, El Salvador, Guatemala, Haïti, Honduras en Venezuela - kenden in 2021 een hoge mate van gewapend geweld en werden door SIPRI ook aangeduid als landen met gewapende conflicten op basis van het aantal dodelijke slachtoffers in de strijd. In 2021 waren er drie multilaterale vredesoperaties actief in Noord- en Zuid-Amerika: twee in Colombia en één in Haïti.

Noord-Amerika en het Caribische gebied

In Mexico woedden drie NIAC's: tussen de regering en het Sinaloa-kartel; tussen de regering en het Jalisco-kartel Nieuwe Generatie (Cártel Jalisco Nueva Generación, CJNG); en tussen de twee rivaliserende kartels. Daarnaast waren honderden kleinere bendes en groeperingen betrokken bij misdaad en geweld, en waren er wijd-verbrede schendingen van de mensen-rechten door de staatstroepen.

In Haïti verergerde de moord op de president de politieke instabiliteit. De massale ontheemding nam toe als gevolg van extreme armoede, corruptie, wijdverbreid bendegeweld en natuurrampen.

Midden-Amerika

De gewapende conflicten in El Salvador, Guatemala en Honduras in 2021 hielden allen verband met bendegeweld. Twee van de beruchtste straatbendes van Amerika - de rivalen Mara Salvatrucha (MS13) en de 18e

Straatbende (Barrio 18) - hebben een bijzonder sterke invloed in alle drie de landen. El Salvador en Guatemala zagen het geweld, het autoritarisme en de corruptie in 2021 toenemen, terwijl het jaar in Honduras hoopvoller werd afgesloten met de verkiezing van Xiomara Castro, de enige vrouwelijke leider in Midden-Amerika, tot president. Desondanks blijft het land gebukt gaan onder grote armoede, gewelddadige criminaliteit en corruptie.

Zuid-Amerika

In Colombia werden in 2021 ten minste drie parallele en elkaar overlappende conflicten voortgezet: tussen de regering en het Nationaal Bevrijdingsleger (Ejército de Liberación Nacional, ELN); tussen de regering en dissidente gewapende groepen van de Revolutaire Strijdkrachten van het Colombia-Volksleger (Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia-Ejército del Pueblo, FARC-EP); en tussen het ELN en de Gaitanistische Zelfverdedigingsstroepen van Colombia (Autodefensas Gaitanistas de Colombia, AGC).

Brazilië kende in 2021 een stijging van het geschatte aantal doden bij gewapende strijd en andere conflicten, en geweld tegen burgers veroorzaakte evenveel doden als gewapende strijd. De aard van gewapende conflicten in Brazilië is complex en moeilijk te definiëren. Ongeveer 57 procent van de 2.620 aan strijd gerelateerde sterfgevallen was toe te schrijven aan geweld tussen staatstroepen en niet-geïdentificeerde gewapende groepen, of aan geweld tussen politie en politieke milities, terwijl 42 procent ervan geweld tussen politieke milities onderling betrof.

In Venezuela hebben regeringstroepen gewelddaden gepleegd in de strijd met bendes en gewapende groepen. ●

4. GEWAPENDE CONFLICTEN EN VREDESPROCESSEN IN AZIË EN OCEANIË

Negen landen in Azië en Oceanië hadden in 2021 te maken met actieve gewapende conflicten, twee meer dan in 2020. Drie daarvan speelden zich af in Zuid-Azië - Afghanistan (grote geïnternationaliseerde burgeroorlog), India (gecombineerde interstatelijke grens- en binnenlandse gewapende conflicten van lage intensiteit) en Pakistan (gecombineerde interstatelijke grens- en binnenlandse gewapende conflicten van hoge intensiteit). Vier speelden zich af in Zuidoost-Azië: een groot gewapend conflict in Myanmar en binnenlandse gewapende conflicten van lage intensiteit in Indonesië, de Filipijnen en Thailand. Voorts deed zich een nieuw interstatelijk conflict van lage intensiteit voor in Centraal-Azië, tussen Kirgizië en Tadzjikistan. Het totale aantal dodelijke slachtoffers als gevolg van conflicten in Azië en Oceanië is in 2021 met 59% gestegen (na een daling met bijna 50% in 2020).

Drie tendensen bleven in 2021 een bron van zorg: a) de toenemende rivaliteit tussen China en de Verenigde Staten, in combinatie met een steeds assertiever buitenlands beleid van China; b) de diverse dreigingen en conflicten die onder de brede noemer terrorisme/terrorismebestrijding vallen en waarbij zowel staten als niet-statelijke actoren betrokken zijn; en c) de aanhoudende impact van weer- en klimaatgerelateerde gevaren.

Vredesprocessen

Slechts enkele van de gewapende conflicten werden in 2021 aangepakt door lopende of nieuwe vredesprocessen. De Republiek Korea (Zuid-Korea) en de Democratische Volksrepubliek Korea (DVK, of

AFGHANISTAN

In Afghanistan kwam de oorlog daadwerkelijk tot een einde toen de Taliban na de definitieve terugtrekking van de strijdkrachten van de Verenigde Staten en de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie (NAVO) de controle over het land overnamen. De snelle ineenstorting van de Afghaanse regering en de triomfantelijke terugkeer van de Taliban naar de macht hebben verscheidene vragen doen rijzen over het vermogen van de Taliban om het land te besturen en te verenigen, over de toekomst van de mensenrechten en de rol van de vrouw in de samenleving, en over de waarschijnlijke reactie van regionale machten en de rest van de internationale gemeenschap.

Noord-Korea), China en de VS kwamen “in beginsel” overeen een formeel einde aan de Koreaanse oorlog te verklaren. Er kwam een nieuw staakt-het-vuren tussen India en Pakistan in hun aanslepende, interstatelijke gewapende conflict over Kasjmir, en de Chinees-Indiase betrekkingen ontdooiden enigszins. In 2021 waren er vijf multilaterale vredesoperaties actief in de regio, evenveel als in 2020.

Myanmar

In Myanmar maakte een militaire staatsgreep begin februari 2021 een einde aan de recente korte periode van burgerlijk bestuur en leidde tot escalerende protesten en geweld in het hele land. Het gewapende conflict veranderde van een van lage intensiteit in een groot gewapend conflict, met meer dan 11.000 doden als gevolg hiervan in 2021. Aan het eind van het jaar waren de regeringstroepen en het verzet - een losse coalitie van etnische gewapende groepen en burgermilities - verwickeld in een gewelddadige patstelling, die regionale diplomatie niet leek te kunnen doorbreken.

Bovenop het gewapende geweld en de onderdrukking door het regime, werd Myanmar geconfronteerd met een groeiende humanitaire crisis, die werd gekenmerkt door een steeds diepere economische recessie, toenemende binnenlandse ontcheemding, een instortende gezondheidszorg, en toenemende armoede en voedselonzekeerheid. ●

5. GEWAPENDE CONFLICTEN EN VREDESPROCESSEN IN EUROPA

In 2021 waren in Europa twee gewapende conflicten gaande: het interstatelijke grensconflict tussen Armenië en Azerbeidzjan om de controle over Nagorno-Karabach, en het aanhoudende, geïnternationaliseerde, subnationale, gewapende conflict van lage intensiteit in Oekraïne. Eind 2021 deed een tweede grootschalige Russische militaire opbouw in de buurt van de Oekraïense grenzen de vrees groeien dat het conflict aldaar zou escaleren tot een groot interstatelijk gewapend conflict. Dat gebeurde dan ook in februari 2022.

Oekraïne

Oekraïne is het brandpunt van Europa's belangrijkste territoriale conflict sinds de annexatie van de Krim door Rusland in maart 2014 en de daaropvolgende uitbraak van een gewapend conflict in Oost-Oekraïne, in een gebied dat vaak Donbas wordt genoemd. Na maanden op een laag pitje te hebben gestaan, is het gewapende conflict in Donbas in maart en april 2021 opnieuw geëscaleerd toen door Rusland gesteunde rebellen en strijdkrachten van de Oekraïense regering slaags raakten in een

schending van het staakt-het-vuren van juli 2020.

De spanningen liepen verder op toen Rusland eind maart-begin april 2021 tien-duizenden extra troepen inzette langs de grens met Oekraïne. In november, toen de vredesbesprekingen vastliepen, zette Rusland opnieuw duizenden troepen in aan zijn grens met Oekraïne, nadat het zijn troepen slechts gedeeltelijk had teruggetrokken na de opbouw in april. Hoewel de motieven en doelstellingen van Rusland opzettelijk dubbelzinnig leken, leek president Vladimir Poetin op dat moment de dreiging van een invasie te gebruiken om zowel meer inschikkelijkheid van Oekraïne en verregaande veranderingen in de Europese veiligheidsorde te bewerkstelligen, als om kracht uit te stralen ten aanzien van de Russische bevolking.

Aanhoudende spanningen tussen Rusland en de rest van Europa

Het Oekraïne-conflict was het brandpunt van aanhoudende spanningen tussen Rusland en de rest van Europa over verschillende kwesties, waaronder cyberaanvallen, de behandeling van de Russische oppositieleider Alexei Navalny, de politieke crisis in Belarus en de versterking van de bilaterale veiligheidssamenwerking tussen China en Rusland. In december 2021 bereikten deze spanningen hun hoogtepunt met de indiening door Rusland van veiligheidseisen in twee ontwerpverdragen die besproken hadden moeten worden in een reeks vergaderingen met de Verenigde Staten en de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie (NAVO) begin januari 2022. Rusland benadrukte dat niet-goedkeuring van de documenten zou leiden tot een niet nader gespecificeerde maar ernstige militaire reactie,

hoewel er in de teksten zeer weinig stond waarvan verwacht kon worden dat het voor de VS of de NAVO aanvaardbaar was.

Onopgeloste conflicten

Elders in Europa bleven de spanningen aanhouden in grotendeels sluimerende maar onopgeloste conflicten in de post-Sovjetruimte, de Westelijke Balkan en Cyprus. Het staakt-het-vuren van november 2020 tussen Armenië en Azerbeidzjan hield grotendeels stand in gebieden waar Russische vredeshandhavers werden ingezet, maar in andere gebieden bleef het aantal aan gevechten gerelateerde doden als gevolg van sporadische botsingen en schendingen van het staakt-het-vuren boven de drempel van een gewapend conflict. Er waren ook ernstige en complexe veiligheidsproblemen in de zuidelijke buurlanden van Europa en daarbuiten, vooral in het oostelijke Middellandse Zeegebied.

In 2021 waren er 19 multilaterale vredesoperaties actief in Europa, één meer dan in het voorgaande jaar. ●

6. GEWAPENDE CONFLICTEN EN VREDESPROCESSEN IN HET MIDDEN-OOSTEN EN NOORD-AFRIKA

In 2021 waren er acht staten met actieve gewapende conflicten in het Midden-Oosten en Noord-Afrika (MENA) (evenveel als in 2020): Egypte, Irak, Israël (Palestina), Libanon, Libië, Syrië, Turkije en Jemen. Het totale aantal dodelijke slachtoffers als gevolg van de conflicten in de regio daalde voor het vierde opeenvolgende jaar, met ongeveer 75 procent sinds 2017. Jemen was het enige grote gewapende conflict in de

regio, met een jaarlijks dodental van meer dan 10.000, en afgezien van Irak en Syrië (gewapende conflicten van hoge intensiteit), waren de overige gewapende conflicten van lage intensiteit. Veel van de conflicten waren onderling met elkaar verbonden en er waren regionale en internationale mogelijkheden bij betrokken, alsmede talrijke niet-statelijke actoren. In 2021 waren er 14 multilaterale vredesoperaties in de MENA-regio, evenveel als het voorgaande jaar.

Complexe en onderling verweven gewapende conflicten in Irak, Syrië en Turkije

De situatie in Syrië bleef in 2021 onstabiel. Turkije en de aan Turkije gelieerde Syrische milities hebben hun aanvallen op het door Koerden gecontroleerde gebied in het noordoosten van Syrië geïntensiveerd. Het staakt-het-vuren van Idlib, dat in 2020 door bemiddeling van Rusland en Turkije tot stand was gekomen, bleef van kracht. Irak bleef een fragiele staat, met zwakke instellingen en een groeiende kloof tussen de regering en sommige milities. Turkije zette zijn militaire operaties in Noord-Irak voort, terwijl het aanslepende conflict met Koerdische rebellen in het zuidoosten van Turkije ook aanhield.

Noord-Afrika

De Egyptische opstand van lage intensiteit in de Sinaï ging door in 2021, terwijl het 40 jaar oude territoriale geschil over de Westelijke Sahara tussen Marokko en het Volksfront voor de Bevrijding van Saguia el Hamra en Río de Oro (Polisario Front) weer begon te escaleren en bijdroeg tot een toename van de spanningen tussen Algerije en Marokko. In Libië werd in oktober 2020 een internationaal gesteund staakt-het-

HET ISRAËLISCH-PALESTIJNSE CONFLICT

De onderliggende dynamiek van het Israëlisch-Palestijnse conflict hield in 2021 aan. In mei 2021 escaleerde het conflict in Gaza opnieuw, waarbij Israël en Hamas een 11-daagse oorlog uitvochten, hun vierde in 14 jaar. Het conflict in Gaza leidde ook tot onrust op de Westelijke Jordaanoever, alsook tot een nooit eerder geziene algemene staking onder Palestijnen in heel Israël, Gaza en de Westelijke Jordaanoever. Voorts kwam het daarvoor ook tot grootschalige straatprotesten en -geweld in de gemengde grotere en kleinere steden van Israël.

vuren overeengekomen, dat in 2021 grotendeels standhield. Hoewel voor het eerst sinds 2014 een nieuwe interimregering van nationale eenheid werd gevormd, leidde het uitstel van de verkiezingen van december 2021 tot grotere onzekerheid over de routekaart voor vredesopbouw.

Jemen

De burgeroorlog in Jemen ging het hele jaar door, waardoor een van de zwaarste humanitaire crises ter wereld, met meer dan een half miljoen mensen op de rand van de hongersnood, nog verergerde. Eind 2021, na zeven jaar van territoriale fragmentatie en proliferatie van gewapende groepen en subconflicten, escaleerde het conflict opnieuw en bleef men ver verwijderd van een politieke regeling. ●

7. GEWAPENDE CONFLICTEN EN VREDESPROCESSEN IN SUB-SAHARA AFRIKA

In 2021 waren er in Sub-Sahara Afrika ten minste 18 staten (op een totaal van 49) met actieve gewapende conflicten. In 12 staten deden zich gewapende conflicten van hoge intensiteit voor: Burkina Faso, Kameroen, de Centraal-Afrikaanse Republiek (CAR), de Democratische Republiek Congo (DRC), Ethiopië, Mali, Mozambique, Niger, Nigeria, Somalië, Zuid-Soedan en Soedan. Sub-nationale gewapende conflicten van lage intensiteit deden zich voor in 6 staten: Benin, Burundi, Tsjaad, Kenia, Madagaskar en Uganda. In elf van deze 18 staten vielen in 2021 naar schatting meer doden als gevolg van conflicten dan in 2020, waardoor de totale stijging voor de regio ongeveer 19 procent bedroeg.

Bijna alle gewapende conflicten waren geïnternationaliseerd als gevolg van de betrokkenheid van externe overheidsactoren en/of de transnationale activiteiten van gewapende groepen en criminele netwerken. De conflictdynamiek en de etnische en religieuze spanningen waren vaak geworteld in een combinatie van zwakte van de staat, corruptie, ondoeltreffende verstrekking van basisdiensten, concurrentie om natuurlijke hulpbronnen, ongelijkheid en een gevoel van marginalisering. De veiligheidsdilemma's in Sub-Sahara Afrika werden in 2021 ook bepaald door de aanwezigheid van gewapende groepen en criminele netwerken, verkiezingsgerelateerd geweld, wateronzekerheid en de groeiende impact van klimaatverandering. Er waren vier geslaagde militaire staatsgrepen (in Tsjaad, Guinee, Mali en Soedan) en drie mislukte staatsgrepen (in CAR, Niger en Soedan), vergeleken met slechts één staatsgreep in de regio in 2020 (in Mali). In

2021 is in geen van de vredesprocessen in de regio wezenlijke vooruitgang geboekt, hoewel de landen in Sub-Sahara Afrika nog steeds gastland zijn voor meer multilaterale vredesoperaties (22) dan om het even welke andere regio in de wereld.

West-Afrika

Burkina Faso, Mali, Niger en Nigeria waren in 2021 in West-Afrika de brandhaarden van onveiligheid, voornamelijk als gevolg van aanvallen door gewapende groepen, waarvan sommige over de landsgrenzen heen opereerden. Tot de veiligheidstroepen die tegen deze gewapende groepen optraden, behoorden nationale, regionale en internationale strijdkrachten, alsook lokale zelfverdedigingsgroepen. In juni 2021 kondigde Frankrijk een terugtrekking aan van de 5.000 troepen van Operatie Barkhane in Mali, die dienden te worden vervangen door de Europese multinationale Task Force Takuba, die in 2020 is opgericht. De veiligheidssituatie in Nigeria is in 2021 verslechterd, met een stijging van het aantal conflictgerelateerde doden met 27 procent ten opzichte van 2020, voornamelijk als gevolg van het grote aantal conflicten tussen boeren en herders in de centrale gebieden van het land, een sterke toename van het banditisme in het noordwesten, en de toenemende opstanden van separatisten in het zuidoosten.

Centraal Afrika

In het oosten van de DRC bleef het geweld op grote schaal voortduren, aangezien externe en Congolese gewapende groepen in veelvuldige gewapende conflicten met de regering verwickeld waren, terwijl ook het geweld tussen gemeenschappen een heropleving kende. In Kameroen werd de opstand van de anglofone separatisten in

het zuidwesten en het noordwesten van het land, alsook de opstand in het noorden, voortgezet. In CAR werd de veiligheids-situatie nog onstabielier toen regeringstroepen, gesteund door Russische privaat-militaire bedrijven (PMC's) en Rwandese troepen, vochten om grondgebied te heroveren op gewapende groepen. Vanwege de groeiende invloed van de Russische PMC's heeft Frankrijk de hulp aan en de militaire samenwerking met de Centraal-Afrikaanse Republiek in juni 2021 opgeschort, een maatregel die in december ook de Europese Unie nam voor wat betreft haar militaire opleidingsactiviteiten.

Oost-Afrika

In Oost-Afrika waren 9 van de 22 staten of territoria in 2021 betrokken bij een actief gewapend conflict, waarbij 5 staten - Ethiopië, Mozambique, Somalië, Zuid-Soedan en Soedan - te maken hadden met aanhoudend of sterk escalerend grootschalig gewapend geweld. Dat geweld heeft ertoe geleid dat meer dan 9,6 miljoen mensen

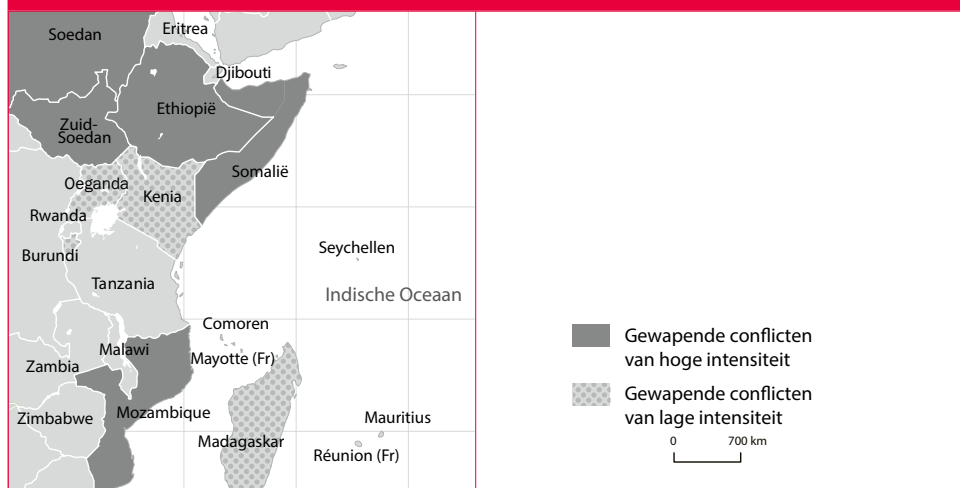
HET CONFLICT IN TIGRAY

In de regio Tigray in het noorden van Ethiopië is het gewapende conflict tussen de federale regeringstroepen en het Tigray People's Liberation Front in 2021 verergerd en heeft de uitbreiding ervan naar de aangrenzende regio's Amhara en Afar tot een nog diepere humanitaire crisis geleid. De intensiteit van de oorlog schommelde in de loop van 2021 sterk en het conflict bereikte aan het eind van het jaar een patstelling.

ontheemd zijn geraakt in eigen land en meer dan 4,7 miljoen mensen vluchteling zijn geworden. In de regio bleven grove mensenrechtenschendingen tegen burgers gepleegd worden, terwijl ten minste 33,8 miljoen mensen met ernstige voedselonzekerheid te kampen hadden.

De opstand in de provincie Cabo Delgado in het noorden van Mozambique duurde in 2021 voort, wat in juli 2021 tot een regionale militaire interventie leidde. De diepere oorzaken van het conflict, waaronder de noodzaak van een billijker verdeling van de

GEWAPENDE CONFLICTEN IN OOST-AFRIKA, MET INBEGRIJ VAN DE HOORN VAN AFRIKA, 2021

Noot: De in deze kaart aangegeven grenzen impliceren geen goedkeuring of aanvaarding door SIPRI.

minerale en koolwaterstofvoorraden van de provincie, bleven echter onaangeroerd. In Somalië bleef al-Shabab een grote bedreiging vormen, ondanks de aanwezigheid van een door de Afrikaanse Unie geleide vredesoperatie. In Zuid-Soedan werd enige vooruitgang geboekt met de uitvoering van het vredesakkoord van 2018, maar gemeenschappen in het hele land bleven gebukt gaan onder geweld. In Soedan verslechterde de situatie in 2021, ondanks het vredesakkoord van Juba van oktober 2020: er was een militaire staatsgreep in oktober en een bijna-verdubbeling van het geschatte aantal dodelijke slachtoffers als gevolg van het conflict in de loop van het jaar. ●

8. MILITAIRE UITGAVEN EN ONTWIKKELING VAN DE WAPENPRODUCTIE

De wereldwijde militaire uitgaven stegen in 2021 voor het zevende achtereenvolgende jaar tot 2113 miljard Amerikaanse dollar en overschreden daarmee voor het eerst de grens van 2 biljoen dollar. Ze waren goed voor 2,2 procent van het mondiale bruto binnenlands product (bbp), wat neerkomt op 268 dollar per persoon. De wereldwijde militaire uitgaven lagen 0,7 procent hoger dan in 2020 en 12 procent hoger dan in 2012. Deze opwaartse trend bleef ongewijzigd ondanks de door de Covid-19-pandemie veroorzaakte economische schommelingen.

Hoewel de wereld in absolute termen meer aan defensie heeft toegewezen, zijn de totale overheidsbegrotingen sneller gegroeid dan de militaire begrotingen. In 2021 besteedden landen gemiddeld

MILITAIRE UITGAVEN WERELDWIJD, 2021

Regio	Uitgaven (US\$ b.)	Wijziging (%)
Afrika	(39,7)	1,2
Noord-Afrika	(19,6)	-1,7
Sub-Sahara Afrika	20,1	4,1
Amerika	883	-1,2
Midden-Amerika en het Caribisch gebied	11,0	-2,5
Noord-Amerika	827	-1,2
Zuid-Amerika	45,3	-0,6
Azië en Oceanië	586	3,5
Centraal-Azië	1,8	-0,8
Oost-Azië	411	4,9
Oceanië	35,3	3,5
Zuid-Azië	95,1	0,8
Zuidoost-Azië	43,1	-2,3
Europa	418	3,0
Centraal- and West- Europa	342	3,1
Oost-Europa	76,3	2,3
Midden-Oosten	(186)	-3,3
Wereldtotaal	2 113,0	0,7

() = onzekere schatting.

Noot: De uitgavencijfers zijn in Amerikaanse dollar, tegen huidige prijzen en wisselkoersen. De veranderingen zijn in reële termen, gebaseerd op constante (2020) Amerikaanse dollar.

6,0 procent van hun totale overheidsuitgaven aan militaire uitgaven. Dit was een daling ten opzichte van de 6,1 procent in 2020 en de 6,6 procent in 2012. Het lijkt er dus op dat regeringen tegelijkertijd meer militaire en niet-militaire uitgaven doen.

Opportunitetskosten

De 2 biljoen dollar militaire uitgaven, betekent echter een gemiste kans om de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen (Sustainable Development Goals, SDG's) van Agenda 2030 en de doelstellingen van de Overeenkomst van Parijs van 2015

inzake klimaatverandering te verwezenlijken. Het ombuigen van een klein deel van dit bedrag naar deze doelen zou de veiligheid in bredere zin kunnen verbeteren en bijdragen aan de verwezenlijking van de SDG's. In 2021 zijn diverse initiatieven van de Verenigde Naties om de opwaartse trend van de militaire uitgaven om te buigen, opnieuw bevestigd, waaronder een oproep van de secretaris-generaal van de VN om de buitensporige militaire uitgaven dringend te verminderen en meer te investeren in sociale infrastructuur en menselijke veiligheid.

Regionale uitgavenpatronen

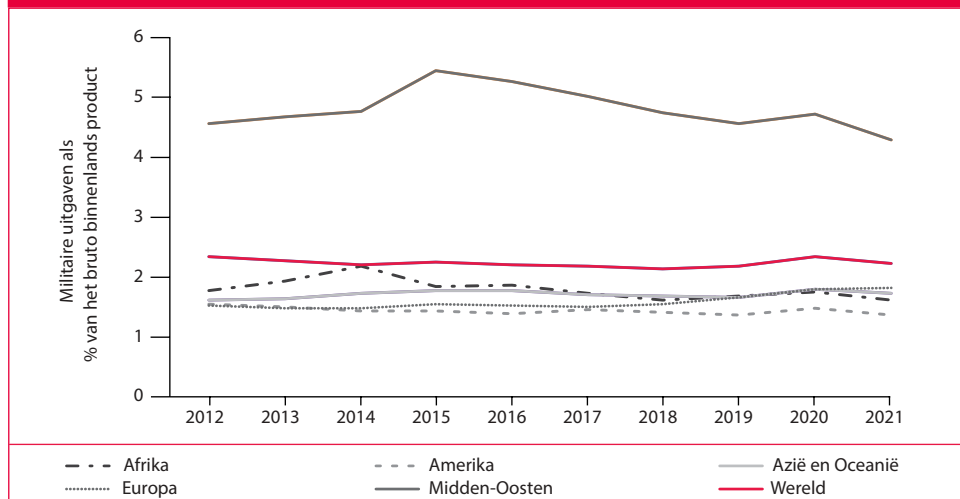
De stijging van de Afrikaanse militaire uitgaven met 1,2 procent betekende een derde opeenvolgende jaar van groei. De stijging ervan met 56% in Nigeria, tot 4,5 miljard dollar, was de grootste jaarlijkse stijging sedert 1975 en was van grote invloed op de algemene regionale tendens.

De militaire uitgaven in Noord- en Zuid-Amerika zijn met 1,2 procent gedaald. De trends in de regio worden vooral

bepaald door de uitgaven van de Verenigde Staten, het land met het grootste defensie-budget ter wereld. De Amerikaanse uitgaven bedroegen in 2021 801 miljard dollar, wat neerkomt op 38 procent van het wereldwijde totaal. Dit was een nominale stijging van 2,9 procent, maar een reële daling van 1,4 procent (als gevolg van het hoogste inflatiepercentage sinds 1982). In 2021 beëindigden de VS hun bijna twee decennia durende militaire aanwezigheid in Afghanistan. Tussen 2001 en 2021 heeft de Amerikaanse regering aan de oorlog daar meer dan 2,3 biljoen dollar uitgegeven, waaronder 85 miljard dollar om de Afghaanse veiligheidstroepen te versterken.

De stijging van de militaire uitgaven in Azië en Oceanië met 3,5 procent was een voortzetting van een ononderbroken opwaartse trend die ten minste teruggaat tot 1989. De geschatte militaire uitgaven van China van 293 miljard dollar, de op een na grootste ter wereld in 2021, betekenden een stijging van 4,7 procent ten opzichte van 2020. Ook bij andere grote regionale

MILITAIRE LAST, PER REGIO, 2012-21

mogendheden stegen de uitgaven: met 0,9 procent in India, met 7,3 procent in Japan en met 4,7 procent in Zuid-Korea.

De toegenomen geopolitieke spanningen waren een belangrijke factor in de stijging van de militaire uitgaven in Europa met 3,0 procent. De militaire uitgaven van Rusland gingen in 2021 met 2,9 procent omhoog tot 65,9 miljard dollar, een derde stijging in de laatste drie jaar. De militaire begroting werd in de loop van het jaar naar boven bijgesteld, waarschijnlijk als gevolg van de opbouw van Russische troepen aan de grens met Oekraïne.

De militaire uitgaven in het Midden-Oosten zijn in 2021 met 3,3 procent gedaald, grotendeels als gevolg van de daling met 17 procent van de uitgaven van Saudi-Arabië, dat goed was voor 30 procent van het regionale totaal. Een deel van de regionale daling werd tenietgedaan door een stijging van de Iraanse militaire uitgaven met 11 procent, waardoor Iran in 2021 op de veertiende plaats komt op het vlak van militaire uitgaven.

Wapenproductie en militaire diensten

De wapenverkopen van de 100 grootste bedrijven op het gebied van wapens en militaire diensten (de SIPRI top 100) bedroegen in 2020 - het meest recente jaar waarvoor gegevens beschikbaar zijn - in totaal 531 miljard dollar. De wapenproductie in de wereld was grotendeels bestand tegen de economische neergang als gevolg van de Covid-19-pandemie: terwijl de wereldeconomie in 2020 met 3,1 procent kromp, steeg de totale wapenverkoop van de top 100. De top 100 telde 41 Amerikaanse wapenbedrijven, met een gezamenlijke wapenverkoop van 285 miljard dollar, en 5 Chinese bedrijven, met een gezamenlijke wapenverkoop van 66,8 miljard dollar. ●

9. INTERNATIONALE WAPENHANDEL

Het volume van de internationale overdrachten van grote wapens in de vijfjarige periode 2017-21 was 4,6 procent lager dan in 2012-16 en 3,9 procent hoger dan in 2007-11. Het volume van de overdrachten in 2017-21 behoorde tot de hoogste sinds het einde van de koude oorlog, maar was nog steeds ongeveer 35 procent lager dan de totalen voor 1977-81 en 1982-86, toen de wapenoverdrachten een hoogtepunt bereikten. De wapenaankopen door staten, vaak van buitenlandse leveranciers, worden grotendeels gedreven door gewelddadige gewapende conflicten en politieke spanningen. Er zijn sterke aanwijzingen dat de spanningen in de meeste regio's toenemen en het lijkt waarschijnlijk dat er in de komende jaren meer vraag zal zijn naar grote wapens, waaraan voor een groot deel zal worden voldaan door internationale overdrachten.

Leveranciers van grote wapens

SIPRI heeft 60 staten geïdentificeerd als exporteurs van grote wapens in 2017-21, maar de meeste zijn kleine exporteurs. De 25 grootste leveranciers waren goed voor 99 procent van het totale uitvoervolume, en de 5 grootste leveranciers in genoemde periode - de Verenigde Staten, Rusland, Frankrijk, China en Duitsland - waren goed voor 77 procent van het totale uitvoervolume.

Sinds 1950 zijn de VS en Rusland (of de Sovjet-Unie vóór 1992) consequent veruit de grootste leveranciers geweest. De wapenexport van de VS was in 2017-21 echter 108 procent hoger dan die van Rusland, tegen 34 procent in 2012-16, en de kloof zal waarschijnlijk nog groter worden. In 2017-21 was de wapenexport van de VS

goed voor 39 procent van het mondiale totaal en lag hij 14 procent hoger dan in 2012-16. De wapenexport van Rusland daalde daarentegen met 26 procent en zijn aandeel in het mondiale totaal daalde van 24 procent in 2012-2016 tot 19 procent in 2017-21.

De uitvoer van Frankrijk, de op twee na grootste leverancier, is tussen 2012-2016 en 2017-21 met 59 procent gestegen, terwijl de uitvoer van China en Duitsland met respectievelijk 31 en 19 procent is gedaald.

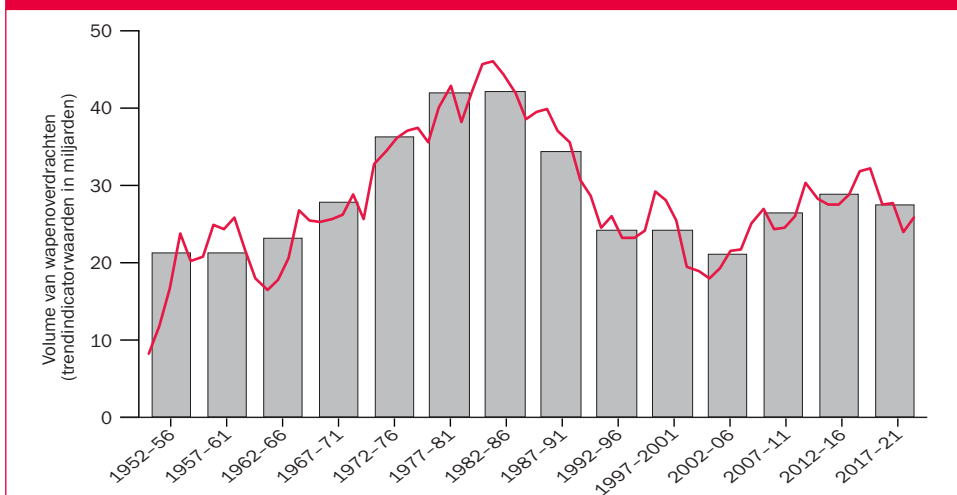
Importeurs van grote wapens

SIPRI heeft 163 staten geïdentificeerd als importeurs van grote wapens in 2017-21. De vijf grootste wapenimporteurs waren India, Saudi-Arabië, Egypte, Australië en China, die samen goed waren voor 38 procent van de totale wapenimport. De regio die in 2017-21 het grootste volume aan grote wapenleveringen ontving, was Azië en Oceanië, met 43 procent van het totaal, gevolgd door het Midden-Oosten, dat 32 procent ontving, Europa (13 procent), Afrika (5,8

procent) en Noord- en Zuid-Amerika (5,5 procent). Tussen 2012-2016 en 2017-21 is de wapenstroom naar Europa (19 procent) en het Midden-Oosten (2,8 procent) toegenomen, terwijl de stromen naar Afrika (-34 procent), Noord- en Zuid-Amerika (-36 procent) en Azië en Oceanië (-4,7 procent) zijn afgenomen.

De meeste van de 163 importeurs zijn rechtstreeks betrokken bij gewelddadige gewapende conflicten of bij spanningen met andere staten, waar de ingevoerde grote wapens een belangrijke rol in spelen. Zo waren ten minste 5 landen uit de top 10 van importeurs van grote wapens (India, Saudi-Arabië, Egypte, Pakistan en de Verenigde Arabische Emiraten) in de periode 2017-21 verwickeld in gewapende conflicten in 2021, terwijl drie andere landen (China, Zuid-Korea en Japan) betrokken waren bij grote spanningen tussen staten. Veel van de exporteurs zijn rechtstreeks betrokken bij of deelnemer aan ten minste enkele van de conflicten en spanningen, wat deels verklaart waarom zij bereid zijn

ONTWIKKELING VAN DE HANDEL IN GROTE WAPENS, 1952-2021

Opmerking: Het staafdiagram toont het gemiddelde jaarlijkse volume van de wapenoverdrachten voor perioden van vijf jaar en het lijndiagram toont de jaarlijkse totalen.

DE BELANGRIJKSTE EXPORTEURS EN IMPORTEURS VAN GROTE WAPENS, 2017-21

Wereldwijd aandeel exporteurs (%)		Wereldwijd aandeel importeurs (%)	
1 VS	39	1 India	11
2 Rusland	19	2 Saudi-Arabië	11
3 Frankrijk	11	3 Egypte	5,7
4 China	4,6	4 Australië	5,4
5 Duitsland	4,5	5 China	4,8
6 Italië	3,1	6 Qatar	4,6
7 VK	2,9	7 Zuid-Korea	4,1
8 Zuid-Korea	2,8	8 Pakistan	3,0
9 Spanje	2,5	9 VAE	2,8
10 Israël	2,4	10 Japan	2,6

VAE = Verenigde Arabische Emiraten.

INVOER VAN GROTE WAPENS, PER REGIO

Ontvangende regio	Wereldwijd aandeel (%) 2017-21	Verandering (%) in volume van invoer van 2012-16 tot 2017-21
Afrika	5,8	-34
Amerika	5,5	-36
Azië en Oceanië	43	-4,7
Europa	13	19
Midden-Oosten	32	2,8

wapens te leveren, zelfs wanneer die levering in strijd lijkt met hun verklaarde wapenexportbeleid.

De financiële waarde van de wapenexport van staten

Hoewel de SIPRI-gegevens over wapenoverdrachten niet de financiële waarde ervan weergeven, publiceren veel wapenexporterende staten wel cijfers over de financiële waarde van hun wapenexport. Op basis van deze gegevens schat SIPRI dat de totale waarde van de wereldwijde wapenhandel in 2020 (het meest recente

jaar waarvoor financiële gegevens beschikbaar zijn) ten minste 112 miljard dollar bedroeg, tegenover 87 miljard dollar (in constante US dollar 2020) in 2011. De totale waarde van de wapenhandel bedroeg in 2020 ongeveer 0,5 procent van de totale waarde van de wereldwijde internationale handel in hetzelfde jaar. ●

10. WERELDKERNMACHTEN

Begin 2022 bezaten negen staten - de Verenigde Staten, Rusland, het Verenigd Koninkrijk, Frankrijk, China, India, Pakistan, Israël en de Democratische Volksrepubliek Korea (DVK of Noord-Korea) - ongeveer 12.705 kernwapens, waarvan er zich naar schatting 9.440 in militaire voorraden bevonden voor mogelijk gebruik. Ongeveer 3.732 van deze kernkoppen werden naar schatting ondergebracht bij operationele strijdkrachten, en ongeveer 2.000 ervan stonden onder een regime van hoge operationele waakzaamheid.

Kernwapenarsenalen

In het algemeen blijft het aantal kernkoppen in de wereld dalen, maar dit is voornamelijk te danken aan de ontmanteling door Rusland en de VS van kernkoppen die niet meer gebruikt worden. De wereldwijde vermindering van het aantal operationele kernkoppen lijkt tot stilstand te zijn gekomen, en het aantal kernkoppen zou weer kunnen toenemen. Tegelijkertijd hebben zowel Rusland als de VS uitgebreide en dure programma's lopen om hun kernkoppen, raket- en vliegtuigoverbrengingsystemen en kernwapenproductiefaciliteiten te vervangen en te moderniseren.

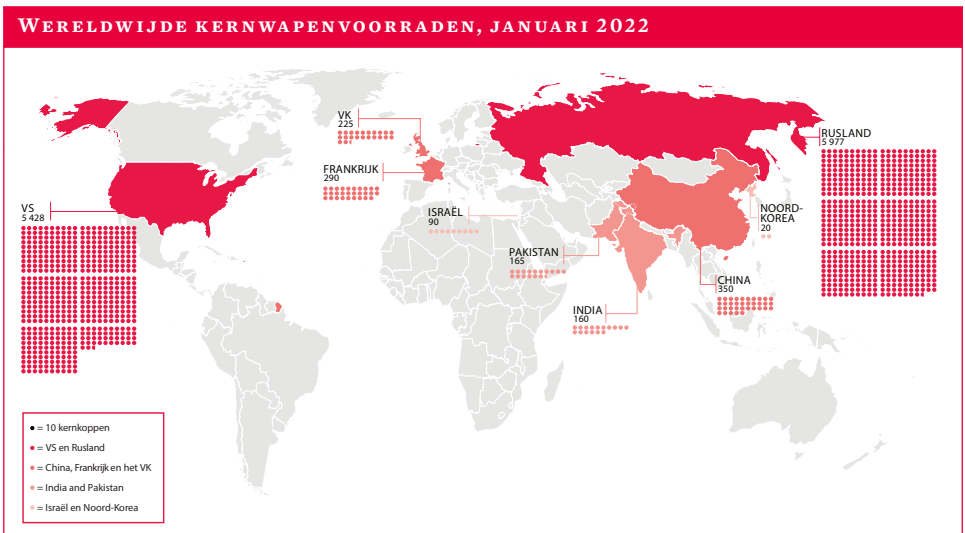
De kernwapenarsenalen van de andere kernwapenstaten zijn aanzienlijk kleiner, maar zij zijn alle bezig met de ontwikkeling of plaatsing van nieuwe wapensystemen of hebben aangekondigd dit te zullen doen. China is bezig met een aanzienlijke modernisering en uitbreiding van zijn kernwapenarsenaal, waartoe ook de bouw van meer dan 300 nieuwe raket-silo's lijkt te behoren. Ook India en Pakistan lijken de omvang van hun kernwapenvoorraden te vergroten, terwijl het Verenigd Koninkrijk in 2021 heeft aangekondigd zijn kernwapenvoorraad te willen uitbreiden.

Het militaire nucleaire programma van Noord-Korea blijft centraal staan in de nationale veiligheidsstrategie, hoewel het land in 2021 geen proeven heeft gedaan met kernwapens of systemen voor de overbrenging van ballistische langeafstandsraketten. SIPRI schat dat Noord-Korea tot 20 kernkoppen heeft geassembleerd, maar dat het waarschijnlijk voldoende splijtbaar materiaal voor ongeveer 45-55 kernwapens bezat.

Geringe transparantie

De beschikbaarheid van betrouwbare informatie over de status van de nucleaire arsenalen en vermogens van de nucleair bewapende staten varieert aanzienlijk. De VS, het VK en Frankrijk hebben bepaalde informatie bekendgemaakt. Rusland weigert een gedetailleerde uitsplitsing van zijn strategische kernwapens openbaar te maken, ook al deelt het die informatie met de VS. China geeft weinig informatie vrij over het aantal strijdkrachten of plannen voor toekomstige ontwikkeling. De regeringen van India en Pakistan leggen verklaringen af over sommige van hun raketproeven, maar verstrekken geen informatie over de status of de omvang van hun arsenalen. Noord-Korea heeft toegegeven kernwapen- en raketproeven te hebben uitgevoerd, maar verstrekt geen informatie over de omvang van zijn kernwapenarsenaal.

Israël houdt vast aan zijn jarenlange beleid om geen verklaringen af te leggen over zijn kernwapenarsenaal. ●

Noot: De in deze kaart aangegeven grenzen impliceren geen goedkeuring of aanvaarding door SIPRI.

**WERELDWIJDE SPLIJTSTOF-
VOORRADEN, 2021**

Splijtstoffen zijn de grondstof voor kernwapens. Het gaat dan om hoogverrijkt uranium (*highly enriched uranium* – HEU) of gescheiden plutonium. China, Frankrijk, Rusland, het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten produceerden voor hun kernwapens zowel HEU als plutonium. India en Israël maakten voornamelijk plutonium aan. Pakistan produceerde hoofdzakelijk HEU, maar verhoogt zijn productiecapaciteit voor plutonium. Noord-Korea produceerde plutonium voor gebruik in kernwapens, maar er wordt aangenomen dat het ook HEU voor kernwapens aanmaakt. Alle staten met een civiele nucleaire industrie zijn in staat om splijtstoffen te produceren.

Het Internationale Panel voor Splijtstoffen verzamelt informatie over de splijtstofvoorraden overal ter wereld.

Wereldwijde voorraden, 2021

<i>Hoogverrijkt uranium</i>	~1 250 ton
In/beschikbaar voor wapens	1 100 ton
Niet direct beschikbaar ^a	145 ton
Niet beschikbaar (afgeschermd)	10 ton
<i>Gescheiden plutonium</i>	~545 ton
In/beschikbaar voor wapens	~140 ton
Niet direct beschikbaar ^a	~260 ton
Niet beschikbaar (afgeschermd)	~145 ton

Opmerkingen: De totalen zijn afgerond op de dichtstbijzijnde 5 ton.

^a Dit materiaal is niet direct beschikbaar voor wapens, maar is niet afgeschermd.

**WERELDKERNMACHTEN,
JANUARI 2022**

Land	Operationele kernkoppen	Totale voorraad	Totale inventaris
VS	1 744	3 708	5 428
Rusland	1 588	4 477	5 977
VK	120	180	225
Frankrijk	280	290	290
China	–	350	350
India	–	160	160
Pakistan	–	165	165
Israël	–	90	90
Noord-Korea	–	20	20
Totaal	3 732	9 440	12 705

– = nihil of verwaarloosbare waarde.

Opmerkingen: Alle ramingen zijn bij benadering. SIPRI herziet zijn gegevens over de strijdkrachten in de wereld elk jaar op basis van nieuwe informatie en bijwerkingen van eerdere evaluaties.

“Operationele kernkoppen” zijn die welke op raketten zijn geplaatst of zich bevinden op bases met operationele strijdkrachten. De cijfers voor operationaliteit van Rusland en de VS komen niet noodzakelijk overeen met die in hun verklaringen over het Verdrag inzake Maatregelen voor de Verdere Vermindering en Beperking van Strategische Aanvalswapens (New START) van 2010, vanwege de telregels in het verdrag. Met “totale voorraad” worden alle geoperationaliseerde kernkoppen bedoeld, alsmede de kernkoppen in centrale opslag die mogelijk kunnen worden geoperationaliseerd na enige voorbereiding. De “totale inventaris” omvat de opgeslagen kernkoppen plus de afgedankte kernkoppen die nog moeten worden ontmanteld. Een deel van de afgedankte kernkoppen van het VK zal de komende jaren waarschijnlijk opnieuw worden samengesteld om deel uit te maken van de toegenomen voorraad.

11. NUCLEAIRE ONTWAPENING, WAPENBEHEERSING EN NON-PROLIFERATIE

Het was opnieuw een moeilijk jaar voor de inspanningen op het gebied van nucleaire wapenbeheersing en non-proliferatie. Begin 2021 was er enig positief nieuws, toen Rusland en de Verenigde Staten overeenkwamen het Verdrag van 2010 inzake Maatregelen voor de Verdere Beperking en Vermindering van Strategische Aanvalswapens (New START) met nog eens vijf jaar te verlengen. Het blijft echter de vraag of de vijfjarige verlenging van New START vóór 2026 een vervangende overeenkomst zal opleveren, en in hoeverre zowel oude als nieuwe wapensystemen onder een vervolgveldverdrag zullen vallen.

Strategische veiligheidsdialogen

Na een ontmoeting tussen de Amerikaanse president Joe Biden en de Russische president Vladimir Poetin werd in een gezamenlijke verklaring verkondigd dat “een nucleaire oorlog niet kan worden gewonnen en nooit mag worden uitgevochten”. Dit was een herhaling van een verklaring uit 1985 van de toenmalige leiders Ronald Reagan en Michail Gorbatsjov, en ging vooraf aan een soortgelijke gezamenlijke verklaring van China en Rusland. Na de Amerikaans-Russische verklaring ging een bilaterale dialoog over strategische stabiliteit, die in juli en september werd gehouden, een centrale rol spelen in het onderhouden van de communicatiekanalen tussen de twee landen.

Rusland en de VS zijn weliswaar overeengekomen om in het kader van die dialoog toekomstige opties voor wapenbeheersing te bespreken, maar de opvatting in de VS aan beide zijden van het politieke spectrum is dat voor een effectieve kern-

wapenbeheersing China moet worden ingeschakeld. Na een ontmoeting in november 2021 tussen de Chinese president Xi Jinping en de Amerikaanse president Biden verklaarde de Amerikaanse nationale veiligheidsadviseur dat China bereid is om de besprekingen over strategische stabiliteit voort te zetten. De officiële verklaringen van China zijn echter minder uitgesproken, wat betekent dat de deelname van China aan bilaterale besprekingen met de VS op bepaalde punten problematisch is, wat des te meer geldt voor trilaterale besprekingen met de VS en Rusland.

Noord-Korea

De afbrokkeling van de kortstondige bilaterale nucleaire diplomatie tussen de Democratische Volksrepubliek Korea (DVK, of Noord-Korea) en de VS sinds 2019, heeft zich in 2021 voortgezet. Ondanks het feit dat Noord-Korea in januari 2020 had aangekondigd zich niet langer te zullen houden aan zijn eenzijdige, in 2018 afgekondigde moratorium op nucleaire testexplosies en testvluchten van ballistische langeafstandsraketten, voerde Noord-Korea in 2021 geen dergelijke tests uit. Het land ging echter wel door met de ontwikkeling van zijn ballistische raketten voor de kortere afstand.

Iran en het gezamenlijke actieplan

De voorheen langzame ontrafeling van het gezamenlijke actieplan (Joint Comprehensive Plan of Action, JCPOA) van 2015 over het Iraanse kernprogramma kwam in 2021 in een stroomversnelling. De Amerikaanse sancties bleven van kracht en Iran liet zijn nucleaire activiteiten toenemen, door de verrijking van uranium op te voeren tot 60 procent van de isotoop uranium-235. Iran begon ook voor het eerst

**GEAGGREGEERDE AANTALLEN RUSSISCHE EN AMERIKAANSE STRATEGISCHE
OFFENSIEVE WAPENS VOLGENS NEW START, PER 5 FEBRUARI 2011 EN
1 SEPTEMBER 2021**

Categorie	Verdrags- limiet ^a	Rusland			Verenigde Staten		
		Feb. 2011	Sept. 2021	Veran- dering	Feb. 2011	Sept. 2021	Veran- dering
Operationele ICBM's, SLBM's en zware bommenwerpers	700	521	527	+6	882	665	-217
Kernkoppen op operationele ICBM's, SLBM's en zware bommenwerpers ^b	1 550	1 537	1 458	-79	1 800	1 389	-411
Inzetbare en niet-inzetbare lanceerinrichtingen voor ICBM's, SLBM's en zware bommenwerpers	800	865	742	-123	1 124	800	-324

ICBM = intercontinentale ballistische raket; SLBM = onderzees gelanceerde ballistische raket.

^a Het verdrag is op 5 februari 2011 in werking getreden. De grenzen van het verdrag moesten op 5 februari 2018 zijn bereikt.

^b Elke zware bommenwerper, uitgerust met kruisraketten of zwaartekrachtbommen, wordt geteld als zou hij slechts één kernkop dragen, ook al kan het vliegtuig grotere wapenladingen vervoeren.

de inspecties van het Internationaal Atoomagentschap te beperken die krachtens het JCPOA waren toegestaan.

Ondanks de verklaarde intentie van zowel de VS als Iran om het JCPOA te herstellen, zijn de partijen er niet in geslaagd een akkoord te bereiken in de zeven onderhandelingsrondes die in 2021 werden gehouden. Of het JCPOA nog nieuw leven kon worden ingeblazen, bleef eind 2021 een open vraag.

Verdrag inzake het verbod op kernwapens treedt in werking

Het Verdrag inzake het Verbod op Kernwapens (Treaty on the Prohibition of Nuclear Weapons, TPNW) van 2017 is op 22 januari 2021 in werking getreden. Het werd door de secretaris-generaal van de Verenigde Naties omschreven als “een belangrijke stap naar een wereld zonder kernwapens”. Het TPNW is het eerste verdrag dat een

alomvattend verbod instelt op kernwapens, met inbegrip van de ontwikkeling, de inzet, het bezit, het gebruik en de dreiging met gebruik ervan. Dit verbod heeft het spanningsveld tussen nucleaire ontwapening en nucleaire afschrikking aan het licht gebracht: terwijl de civiele maatschappij en vele niet-kernwapenstaten het verdrag hebben toegejuicht, beschouwen de kernwapenstaten en hun bondgenoten het als een ondermijning van de bestaande nucleaire orde, die gebaseerd is op het Verdrag van 1968 inzake de Niet-Verspreiding van Kernwapens (Non-Proliferatieverdrag, NPV), en hebben zij zich er niet bij aangesloten.

De 10e toetsingsconferentie van het NPV is als gevolg van de Covid-19-pandemie voor een tweede jaar uitgesteld. De toetsingsconferentie, die nu in augustus 2022 zou moeten plaatsvinden, zou zowel de 50e verjaardag van de inwerkingtreding

van het NPV als een kwart eeuw sinds het verdrag voor onbepaalde tijd werd verlengd, hebben gemarkeerd. De jaarlijkse VN-conferentie over de instelling van een zone in het Midden-Oosten die vrij is van kernwapens en andere massavernietigingswapens heeft in november-december 2021 haar tweede jaarlijkse zitting gehouden, zij het zonder de deelname van Israël.

Het Alomvattend Kernstopverdrag

Een andere mijlpaal in 2021 was de 25e verjaardag van het Alomvattend Kernstopverdrag (Comprehensive Nuclear-Test-Ban Treaty, CTBT) van 1996, het internationale verdrag dat alle nucleaire testexplosies in alle omgevingen zou verbieden. Hoewel het nog niet in werking is getreden, heeft het CTBT in de afgelopen kwart eeuw een internationale norm tegen kernproeven tot stand gebracht, de ontwikkeling van kernwapencapaciteiten helpen afremmen en aanzienlijke radioactieve besmetting ingedamd. Het unieke, internationale en wereldwijde monitoringnetwerk van stations en laboratoria voor de verificatie van het verdrag heeft het regime inzake nucleaire non-proliferatie en ontwapening versterkt en is een ongeëvenaarde bron van gegevens en technische deskundigheid geworden. ●

12. CHEMISCHE, BIOLOGISCHE EN GEZONDHEIDSDREIGINGEN

De voortdurende Covid-19-pandemie

Eind 2021 meldde de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) wereldwijd meer dan 286 miljoen gevallen van Covid-19 en meer dan 5,4 miljoen geregistreerde sterfgevallen. De werkelijke aantallen lagen waarschijnlijk aanzienlijk hoger.

De oorsprong van de pandemie bleef een politiek twistpunt. In een gezamenlijk rapport van de WHO en China uit maart 2021 werd geconcludeerd dat van vier hypothesen over de oorsprong de “meest waarschijnlijke” route was dat het virus van de ene diersoort op de andere overging alvorens mensen te besmetten. Het rapport werd echter zwaar bekritiseerd en de WHO concludeerde dat alle theorieën open bleven. Er werd een nieuwe adviesgroep van de WHO opgericht, die naar verwachting een cruciale rol zal spelen in de volgende fase van het oorsprongsonderzoek.

De gevolgen van de Covid-19-pandemie hebben aangetoond dat de internationale gemeenschap veel beter voorbereid moet zijn om op eventuele toekomstige pandemieën te reageren. In december 2021 is de Algemene Vergadering van de WHO overeengekomen een wereldwijd proces te starten over een nieuw internationaal verdrag om de preventie van, de paraatheid voor en de reactie op pandemieën te versterken.

Biologische wapenbeheersing

De vergaderingen van deskundigen en staten die partij zijn bij het Verdrag inzake Biologische en Toxinwapens (Biological and Toxin Weapons Convention, BWC) van 1972, die vanwege de pandemie in 2020 waren uitgesteld, vonden plaats in 2021.

Hoewel deze bijeenkomsten aan het licht brachten dat de staten het op bepaalde gebieden in ruime mate eens waren over de beste manier om het BWC te versterken, bleken er ook belangrijke punten van onenigheid te bestaan, waarbij bredere geopolitieke spanningen tussen China, Rusland en de Verenigde Staten de besprekingen beïnvloedden. Het zal een hele opgave zijn om voldoende punten van overeenstemming te vinden om tijdens de negende toetsingsconferentie in 2022 met succes te kunnen onderhandelen over inhoudelijke resultaten, maar als elk van de drie staten plannen uitwerkt waarin nalevings-, transparantie- en verantwoordingsaspecten aan bod komen, is er ruimte voor een werkbare compromisoplossing.

Chemische wapenbeheersing en ontwapening

De meningsverschillen in het kader van het BWC werden grotendeels weerspiegeld in de besprekingen in 2021 in het kader van het Verdrag inzake Chemische Wapens (Chemical Weapons Convention, CWC) van 1993. Een handvol actoren bleef pogingen ondernemen om het gezag en het werk van de onderzoeksteams van de Organisatie voor het Verbod op Chemische Wapens (Organisation for the Prohibition of Chemical Weapons, OPCW) en de Verenigde Naties te ondermijnen en te betwisten. Het onderzoek naar chemische wapens in Syrië is voortgezet. Hoewel er in 2021 geen nieuwe gevallen van gebruik van chemische wapens zijn gemeld, is het gebruik ervan op een totaal van 80 tot dusver onderzochte gevallen, nu in 20 gevallen bevestigd of wordt het vermoed. Eind 2021 bevatten de Syrische verklaringen volgens de OPCW nog steeds “vast-

gestelde leemten, inconsistenties en discrepanties”.

De vergiftiging van de Russische burger Alexei Navalny met een novitsjok zenuwagens in augustus 2020 was eind 2021 nog steeds niet officieel onderzocht of opgelost, en het bleef politieke spanningen veroorzaken tussen Rusland en verscheidene westerse landen.

De VS zijn de enige statelijke partij bij het CWC die verklaard heeft chemische wapens te bezitten die nog vernietigd moeten worden. Verwacht wordt dat zij de resterende vernietigingsactiviteiten eind 2023 zullen hebben voltooid. ●

13. CONVENTIONELE WAPENBEHEERSING EN REGULERING VAN NIEUWE WAPENTECHNOLOGIËN

Het belangrijkste multilaterale verdrag voor de regulering van onmenselijke wapens - zoals brandveroorzakende wapens, explosieve wapens in bevolkte gebieden (EWIPA), clustermunitie, landmijnen, geïmproviseerde explosiemiddelen en ontplofbare oorlogsresten - is het Verdrag inzake Bepaalde Conventionele Wapens (Certain Conventional Weapons Convention, CCW) van 1981, naast het Verdrag inzake Antipersoonsmijnen van 1997 en het Verdrag inzake Clustermunitie van 2008. Terwijl in 2021 verdere vooruitgang werd geboekt met de uitvoering van de twee laatstgenoemde verdragen, heeft een handvol staten tijdens de Zesde Toetsingsconferentie van het CCW-Verdrag opnieuw vooruitgang in het grootste deel van de agenda geblokkeerd.

Na vele jaren van trage vooruitgang in het aanpakken van de humanitaire schade

van EWIPA in het kader van het CCW, wordt in een afzonderlijk proces onder leiding van Ierland gestreefd naar de opstelling van een politieke verklaring over het gebruik ervan. Na vertragingen in verband met Covid-19 is het raadplegingsproces in 2021 hervat en zal naar verwachting in 2022 een politieke verklaring worden aangenomen.

Autonome wapensystemen

De inspanningen om autonome wapensystemen (AWS) te reguleren, worden sinds 2017 geleid door een groep van regeringsdeskundigen (GGE). De besprekingen van de GGE in 2021 verliepen langs twee sporen, namelijk een spoor inzake juridische, ethische en militaire aspecten van de ontwikkeling en het gebruik van AWS, en een tweede spoor omtrent opties voor het beheer van AWS. Fundamentele meningsverschillen hebben de GGE er echter van weerhouden de conferentie tot herziening van het CCW inhoudelijke aanbevelingen te doen over deze twee sporen, alsmede over een toekomstig mandaat voor de GGE. De toetsingsconferentie heeft uiteindelijk een minder ambitieus mandaat voor de GGE aangenomen, waardoor de besprekingen over AWS in 2022 in het kader van het CCW kunnen worden voortgezet. Maar het gebrek aan wezenlijke vooruitgang kan sommige staten ertoe brengen alternatieve wegen te zoeken om tot een juridisch bindend instrument te komen.

Bestuur van cyberspace

De internationale inspanningen om het kwaadwillige gebruik van informatie- en communicatietechnologie onder controle te krijgen, werden nog steeds gehinderd door uiteenlopende voorkeuren van staten en aanhoudende geopolitieke spanningen.

HET VERDRAG INZAKE HET OPEN LUCHTRUIM VAN 1992

In november 2020 trokken de Verenigde Staten zich terug uit het Verdrag inzake het Open Luchtruim van 1992, en in januari 2021 kondigde Rusland aan dat het hetzelfde zou doen. Nadat de Russische terugtrekking in december 2021 van kracht werd, leken de meeste van de overblijvende partijen bij het verdrag vastbesloten om het te blijven toepassen, hoewel de toekomst van het verdrag op langere termijn onzeker bleef.

Niettemin was 2021 over het algemeen een productief jaar voor cybergovernance. De belangrijkste door staten gestuurde inspanningen werden in 2021 voortgezet binnen twee parallelle processen van de Verenigde Naties: een GGE en een open-ended werkgroep (OEWG).

Ontwikkelingen op het gebied van de veiligheid in de ruimte

De ontwikkelingen op het gebied van veiligheid in de ruimte in 2021 draaiden rond drie thema's: de verdere ontwikkeling van offensieve counterspacecapaciteiten (met nieuwe gerapporteerde tests door China en Rusland); de toegenomen belangstelling voor maanactiviteiten, met inbegrip van de ontwikkeling van twee afzonderlijke internationale partnerschappen (het ene geleid door de Verenigde Staten en het andere door China en Rusland); en brede steun voor nieuwe besprekingen over verantwoordelijk gedrag in de ruimte in de Algemene Vergadering van de VN, met inbegrip van overeenstemming om een op consensus gebaseerde OEWG bijeen te roepen om de besprekingen vooruit te helpen. ●

14. CONTROLE OP DUAL-USE GOEDEREN EN WAPENHANDEL

In 2021 is met een reeks wereldwijde, multilaterale en regionale inspanningen getracht de controle op de handel in conventionele wapens en in dual-use producten die verband houden met conventionele, chemische, biologische en nucleaire wapens en de overbrengingsmiddelen daarvoor, te versterken. Het lidmaatschap van de verschillende internationale en multilaterale instrumenten die overeengekomen normen voor de handel in wapens en dual-use goederen trachten vast te stellen en te bevorderen, is ongewijzigd gebleven. Onder de regering van president Joe Biden zijn de Verenigde Staten meer betrokken geraakt bij internationale en multilaterale instrumenten en processen voor exportcontrole. Spanningen tussen de VS en China over beperkingen van de VS op de overdracht van dual-use producten kunnen echter de steeds brozer wordende internationale consensus over het gebruik van multilaterale uitvoercontroles als non-proliferatie-instrumenten verder verzwakken.

Het Wapenhandelverdrag (ATT)

De Zevende Conferentie van de staten die partij zijn bij het Wapenhandelverdrag (Arms Trade Treaty, ATT) van 2013 is in 2021 in hybride vorm gehouden. Het thematische zwaartepunt van de conferentie lag bij het opvoeren van de inspanningen om de illegale handel in kleine en lichte wapens (SALW) uit te bannen en te zorgen voor een efficiënt voorraadbeheer. Een aantal problemen waar het ATT reeds mee te kampen had, bleef bestaan, namelijk een tekortschietende naleving van de verplichte rapportage, een daling van het aantal openbaar beschikbare rapporten en het feit dat

vele staten die partij zijn, hun vereiste financiële bijdragen niet hebben betaald. Voorts konden door beperkingen in verband met Covid-19 de werkzaamheden in het pas opgerichte Diversion Information Exchange Forum niet van start gaan.

MULTILATERALE WAPENEMBARGO'S VAN KRACHT, 2021

Verenigde Naties (13 embargo's)

- Afghanistan (NGF, Taliban) • Centraal-Afrikaanse Republiek (gedeeltelijk; NGF)
- Democratische Republiek Congo (gedeeltelijk; NGF) • Iran (gedeeltelijk) • Irak (NGF)
- ISIL (Da'esh), Al-Qaeda en daarmee verbonden personen en entiteiten • Korea, Noord
- Libanon (NGF) • Libië (gedeeltelijk; NGF)
- Somalië (gedeeltelijk; NGF) • Zuid-Soedan
- Soedan (Darfur) (gedeeltelijk) • Jemen (NGF)

Europese Unie (21 embargo's)

Uitvoering van VN-embargo's (10):

- Afghanistan (NGF, Taliban) • Centraal-Afrikaanse Republiek (gedeeltelijk; NGF)
- Democratische Republiek Congo (gedeeltelijk; NGF) • Irak (NGF) • ISIL (Da'esh), Al-Qaeda en daarmee verbonden personen en entiteiten • Korea, Noord • Libanon (NGF)
- Libië (gedeeltelijk; NGF) • Somalië (gedeeltelijk; NGF) • Jemen (NGF)

EU-wapenembargo's met een ruimer bereik dan hun VN-tegenhangers (3):

- Iran • Zuid-Soedan • Soedan
- Embargo's zonder tegenhanger van de VN (8):
- Wit-Rusland • China • Egypte • Myanmar
- Rusland • Syrië • Venezuela • Zimbabwe

Arabische Liga (1 embargo)

- Syrië

ISIL = Islamitische Staat in Irak en de Levant; NGF = niet-gouvernementele strijdkrachten; gedeeltelijk = embargo staat overdracht van wapens aan de regering van de betreffende staat toe, mits aan bepaalde voorwaarden is voldaan

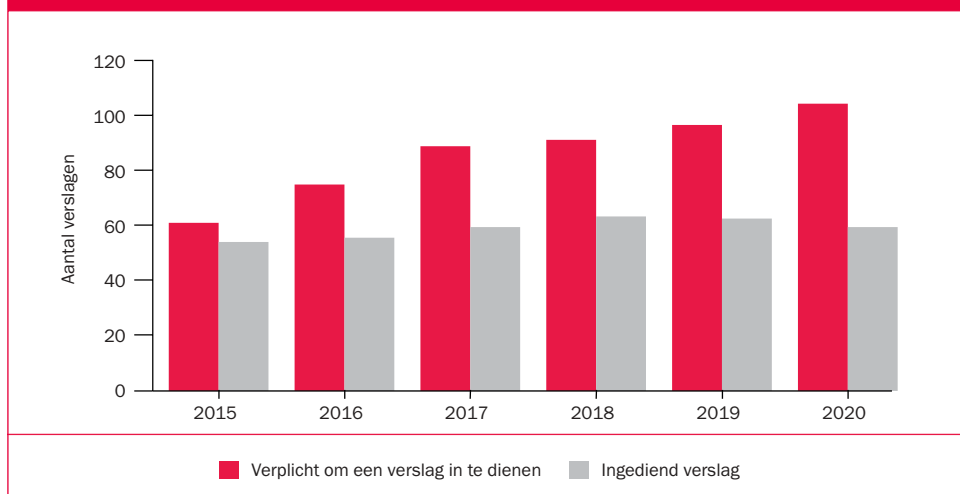
Multilaterale wapenembargo's

In 2021 waren 13 embargo's van de Verenigde Naties, 21 embargo's van de Europese Unie (EU) en 1 embargo van de Liga van Arabische Staten van kracht. Er is geen nieuw multilateraal wapenembargo ingesteld. De internationale consensus over besluiten tot opheffing en verlenging van VN-wapenembargo's was in 2021 groter dan in 2020. De VS zagen bijvoorbeeld af van hun poging om opnieuw VN-sancties tegen Iran in te stellen; en China en Rusland stemden voor het wapenembargo tegen Zuid-Soedan, na zich eerder van stemming te hebben onthouden. Rapporten van VN-panels en deskundigengroepen bleven echter tal van schendingen aan het licht brengen en sommige staten, waaronder China en Rusland, trachtten de openbaarmaking van bepaalde rapporten te blokkeren of het werk van de panels te beïnvloeden.

Exportcontroleregimes

Beperkingen in verband met Covid-19 bleven van invloed op het werk van de vier multilaterale exportcontroleregimes - de Australië Groep (AG, inzake chemische en biologische wapens), het Missile Technology Control Regime (MTCR), de Groep van Nucleaire Exportlanden (NSG) en het Wassenaar Arrangement betreffende exportcontrole voor conventionele wapens en dual-use goederen en technologieën (WA). Alleen de NSG en het MTCR hielden jaarlijkse plenaire vergaderingen, en de pandemie bleef de besluitvorming en de bespreking van politieke en technische onderwerpen beperken, hoewel er kleine wijzigingen werden aangebracht in de controlelijsten van de AG, het MTCR en het WA. In november 2021 zorgde China ervoor dat een resolutie in de Eerste Commissie van de Algemene Vergadering van de VN, waarin kritiek werd geleverd op het gebruik van nationale en multilaterale exportcontrolemaatregelen voor nationale veiligheidsdoeleinden, ternauwernood werd aangenomen.

AANTAL STATEN DIE PARTIJ ZIJN BIJ HET WAPENHANDELVERDRAG (ATT) EN JAARVERSLAGEN HEBBEN INGEDIEND, 2015-20

Controles van de Europese Unie

Om de vier regelingen voor exportcontrole in haar eengemaakte markt uit te voeren, heeft de EU een gemeenschappelijke rechtsgrondslag vastgesteld voor controles op de export van dual-use producten, software en technologie en, tot op zekere hoogte, militaire producten. In 2021 is de nieuwe versie van de EU-verordening voor dual-use producten in werking getreden en zijn de EU en de lidstaten begonnen met het verduidelijken van de wijze waarop de verordening zal worden uitgevoerd. Leden van het Europees Parlement hebben ook een initiatief gelanceerd om de rol van de EU-instellingen bij de controle op de wapenuitvoer te vergroten. De EU en de VS hebben hun samenwerking inzake uitvoercontrole in 2021 verdiept, maar onderliggende verschillen, zowel binnen de EU als tussen de EU en de VS, kunnen het effect van deze inspanningen beperken. ●

BIJLAGEN

Geldende verdragen inzake wapenbeheersing en ontwapening, 1 januari 2022

- 1925 Protocol inzake het verbod om bij oorlogen gebruik te maken van verstikkende, giftige en andere gassen van bacteriologische oorlogstechnieken (Protocol van Genève 1925)
- 1948 Conventie inzake preventie en bestraffing van de misdaad van genocide (Genocideverdrag)
- 1949 Conventie van Genève (IV) met betrekking tot de bescherming van burgers in oorlogstijd; en protocol I en II van 1977 met betrekking tot de bescherming van slachtoffers van internationale en niet-internationale gewapende conflicten
- 1959 Verdrag inzake Antarctica
- 1963 Verdrag tot verbod van proefnemingen met kernwapens in de dampkring, in de kosmische ruimte en onder water (Gedeeltelijk Kernstopverdrag – PTBT)
- 1967 Verdrag inzake de beginselen waaraan de activiteiten van staten zijn onderworpen bij het onderzoek en gebruik van de kosmische ruimte, met inbegrip van de maan en andere hemellichamen (Ruimteverdrag)
- 1967 Verdrag tot verbod van kernwapens in Latijns-Amerika en de Caraïben (Verdrag van Tlatelolco)
- 1968 Verdrag inzake de niet-verspreiding van kernwapens (Non-Proliferatieverdrag – NPV)
- 1971 Verdrag tot verbod van de plaatsing van kernwapens en andere massavernietigingswapens op of onder de zeebedding en de oceaانبodem en in de ondergrond daarvan (Zeebodemverdrag)
- 1972 Verdrag tot verbod van de ontwikkeling, de productie en de aanleg van voorraden van bacteriologische (biologische) en toxinewapens en inzake de vernietiging van deze wapens (Verdrag tot verbod van Biologische en Toxinewapens – BTWC)

- 1974 Verdrag inzake de beperking van ondergrondse kernwapenproeven (Drempelverdrag voor het verbod op kernwapenproeven – TTBT)
- 1976 Verdrag inzake ondergrondse kernexplosies met een vredelievend doel (Verdrag inzake vredelievendekernexplosies – PNET)
- 1977 Verdrag inzake het verbod van militair of enig ander vijandelijk gebruik van milieuveranderingstechnieken (ENMOD-Verdrag)
- 1980 Conventie inzake de fysieke bescherming van kernmaterialen en kerninstallaties
- 1981 Verdrag inzake het verbod of de beperking van het gebruik van bepaalde conventionele wapens die geacht kunnen worden buitensporig leed te veroorzaken of een niet onderscheidende werking te hebben (CCW of Verdrag betreffende onmenselijke wapens)
- 1985 Verdrag inzake een kernwapenvrije zone in de Stille Zuidzee (Verdrag van Rarotonga)
- 1990 Verdrag inzake conventionele strijdkrachten in Europa (CSE-verdrag)
- 1992 Verdrag inzake het open luchtruim
- 1993 Verdrag tot verbod van de ontwikkeling, de productie, de aanleg van voorraden en het gebruik van chemische wapens en inzake de vernietiging van deze wapens (Verdrag inzake chemische wapens – CWC-verdrag)
- 1995 Verdrag inzake een kernwapenvrije zone in Zuidoost-Azië (Verdrag van Bangkok)
- 1996 Verdrag inzake een kernwapenvrije zone in Afrika (Verdrag van Pelindaba)
- 1996 Overeenkomst over de subregionale wapenbeheersing (Overeenkomst van Firenze)
- 1997 Inter-Amerikaanse conventie tegen het illegaal vervaardigen en verhandelen van vuurwapens, munitie, explosieven en ander daarmee verband houdend materiaal (CIFTA)
- 1997 Verdrag inzake het verbod van het gebruik, de aanleg van voorraden, de productie en overdracht van anti-persoonsmijnen en de vernietiging ervan (APM-conventie)
- 1999 Inter-Amerikaanse conventie inzake de transparantie van aankopen van conventionele wapens
- 2001 Protocol inzake de controle van vuurwapens, munitie en andere aanverwante materialen in de Ontwikkelingsgemeenschap van Zuidelijk Afrika (SADC-regio)
- 2004 Protocol van Nairobi inzake de preventie, controle en vermindering van kleine en lichte wapens in de regio rond de Grote Meren en in de Hoorn van Afrika
- 2006 ECOWAS-conventie over handvuurwapens, lichte wapens, hun munitie en ander daarmee verband houdend materiaal
- 2006 Verdrag inzake een kernwapenvrije zone in Centraal-Azië (Verdrag van Semipalatinsk)
- 2008 Verdrag inzake clustermunitie
- 2010 Verdrag inzake verdere vermindering en beperking van strategische aanvalswapens (Nieuw START-verdrag)
- 2010 Centraal-Afrikaans verdrag voor de controle op kleine en lichte wapens, hun munitie en alle onderdelen en componenten die kunnen worden gebruikt voor hun fabricage, herstelling en assemblage (Verdrag van Kinshasa)
- 2011 Document van Wenen 2011 inzake vertrouwenwekkende en veiligheidsbevorderende maatregelen
- 2013 Wapenhandelsverdrag (ATT-verdrag)
- 2017 Verdrag tot verbod op kernwapens (TPNW – in werking getreden op 22 januari 2021)

Nog niet van kracht zijnde overeenkomsten, 1 januari 2022

- 1996 Verdrag voor een alomvattend verbod op kernproeven (Alomvattend Kernstopverdrag – CTBT)
- 1999 Overeenkomst over de aanpassing van het verdrag van 1990 inzake conventionele strijdkrachten in Europa

CHRONOLOGIE 2021, GESELEC- TEERDE GEBEURTENISSEN

- 6 jan. Aanhangers van de aftredende president van de Verenigde Staten Donald J. Trump bestormen het Amerikaanse Capitool en dwingen het Congres te evacueren.
- 1 feb. Aung San Suu Kyi wordt door een staatsgreep in Myanmar uit de macht ontzet en het militaire bewind wordt hersteld.
- 10 mrt. Voor het eerst sinds 2014 wordt in Libië een eenheidsregering gevormd.
- 28 apr. Ernstige aanvaringen in verband met grensgeschillen tussen Kirgizstan en Tadzjikistan in Centraal-Azië.
- 15 mei Een Israëliëse luchtaanval vernietigt een hoog kantoorgebouw in Gaza waar verschillende media gevestigd zijn, terwijl de gevechten tussen de Israëliëse strijdkrachten en de Palestijnen escaleren.
- 10 juni Frankrijk kondigt een terugtrekking aan van de 5.000 troepen van Operatie Barkhane in Mali.
- 18 juli Een internationaal onderzoek heeft uitgewezen dat spyware wordt gebruikt om staatshoofden en duizenden activisten, journalisten en dissidenten over de hele wereld te treffen.
- 15 aug. De hoofdstad van Afghanistan, Kabul, wordt veroverd door de Taliban.
- 16 sep. Australië, het Verenigd Koninkrijk en de VS kondigen gezamenlijk een nieuw trilateraal veiligheidspartner-schap aan, AUKUS genaamd.
- 18 okt. Rusland kondigt aan dat het de diplomatieke betrekkingen met de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie (NAVO) zal stopzetten.
- 1 Nov. Het aantal geregistreerde sterfgevallen door Covid-19 overschrijdt de 5 miljoen.
- 12 dec. De Groep van Zeven (G7) roept Rusland op tot deëscalatie en het gebruikmaken van diplomatieke kanalen nu de spanningen tussen Rusland en Oekraïne toenemen.

Samenwerkingsverbanden op het gebied van veiligheid

De ontwikkelingen in 2021 waren onder meer de volgende: Costa Rica werd lid van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling; Samoa werd lid van het Internationaal Atoomagentschap; en Guinee, Mali en Soedan werden geschorst uit de Afrikaanse Unie, terwijl Guinee en Mali ook werden geschorst uit de Economische Gemeenschap van West-Afrikaanse Staten, na militaire coups. ●

SIPRI DATABANKEN

Databank van SIPRI over militaire uitgaven (Military Expenditure Database)

Geeft een overzicht van de jaarlijkse militaire uitgaven van landen sinds 1949. Dit biedt de mogelijkheid om de bedragen tussen de landen te vergelijken. Deze bedragen worden weergegeven in de lokale munteenheid tegen huidige en constante prijzen en wisselkoersen, en als percentage van het bruto binnenlands product.

Databank van SIPRI over de wapenindustrie (Arms Industry Database)

Bevat jaarlijkse gegevens sinds 2002 over de totale omzet en inkomsten uit wapenverkoop en militaire diensten voor de 100 bedrijven met de hoogste wapenverkopen ter wereld (met uitzondering van Chinese bedrijven).

Databank van SIPRI over wapenleveringen (Arms Transfers Database)

Geeft een overzicht van alle internationale leveringen van grote conventionele wapens sinds 1950 en is daarmee de uitgebreidste publiek toegankelijke bron van informatie over internationale wapenleveringen.

Databank van SIPRI over wapenembargo's (Arms Embargoes Database)

Geeft informatie over alle wapenembargo's die zijn opgelegd door internationale organisaties zoals de Europese Unie of de Verenigde Naties, of door een groep landen. Alle embargo's die van kracht zijn of sinds 1998 van kracht waren, worden vermeld.

Databank van SIPRI over nationale rapporten (National Reports Database)

Biedt links naar alle publiek toegankelijke nationale rapporten over wapenexport en wordt voortdurend aangevuld met links naar nieuw gepubliceerde nationale rapporten over wapenexport.

Databank van SIPRI over multilaterale vredesoperaties (Multilateral Peace Operations Database)

Bevat informatie over alle VN- en niet-VN-vredesoperaties sinds 2000, met inbegrip van locatie, data van inzet en actieperiode, mandaat, deelnemende landen, kosten en aantal personeelsleden, inclusief het aantal overleden personeelsleden in het kader van de operaties.

De SIPRI-databanken kunnen worden geraadpleegd via de website van SIPRI. ●

VLAAMS VREDESINSTITUUT

Het Vlaams Vredesinstituut is een onafhankelijke onderzoeksinstituting bij het Vlaams Parlement. Het Vredesinstituut voert wetenschappelijk onderzoek uit over vredesvraagstukken. Met de resultaten van dat onderzoek wordt het werk van het Vlaams Parlement ondersteund en het wetenschappelijke, politieke en maatschappelijke debat gevoed en gestimuleerd.

Het Vredesinstituut onderzoekt onder meer de wetgeving en het beleid inzake buitenlandse wapenhandel en volgt in feiten en cijfers de wapenproductie en -handel in Vlaanderen. Daarbij besteedt het instituut ook bijzondere aandacht aan (illegale) vuurwapens, conventionele wapens en dual use goederen.

Verder focust het instituut zijn onderzoek op herdenking en herinnering, vredesopvoeding en radicalisering.

Meer informatie op
www.vlaamsvredesinstituut.eu

HOE BESTELT U HET SIPRI YEARBOOK 2022?

SIPRI Yearbook 2022: Armaments, Disarmament and International Security

Gepubliceerd in gedrukte vorm en online door Oxford University Press

ISBN 978-0-19-288303-2, hardback

ISBN 978-0-19-197961-3, online

Meer informatie is beschikbaar op www.sipriyearbook.org

STOCKHOLM INTERNATIONAL PEACE RESEARCH INSTITUTE

Signalistgatan 9
SE-169 72 Solna, Sweden
Telephone: +46 8 655 97 00
Email: sipri@sipri.org
Internet: www.sipri.org

vlaams vredesinstituut

**De vertaling van deze samenvatting werd mogelijk
gemaakt door het Vlaams Vredesinstituut.**

Leuvenseweg 86
1000 Brussel
Tel. 02/552 4591
vredesinstituut@vlaamsparlement.be
www.twitter.com/Vredesinstituut
www.facebook.com/vlaamsvredesinstituut
www.vlaamsvredesinstituut.eu

SIPRI YEARBOOK 2022

Armaments, Disarmament and International Security

Het *SIPRI Yearbook* is een gezaghebbende en onafhankelijke bron van gegevens en analyses over bewapening, ontwapening en internationale veiligheid. Het geeft een overzicht van de ontwikkelingen op het gebied van internationale veiligheid, wapens en technologie, militaire uitgaven, wapenproductie en wapenhandel, gewapende conflicten en conflictbeheersing, alsmede van de inspanningen om conventionele, nucleaire, chemische en biologische wapens te beheersen.

Deze brochure is een samenvatting van de 53e editie van het *SIPRI Yearbook*, dat betrekking heeft op de ontwikkelingen in 2021, waaronder

- *Gewapende conflicten en conflictbeheersing*, met een overzicht van gewapende conflicten en vredesprocessen in Noord- en Zuid-Amerika, Azië en Oceanië, Europa, het Midden-Oosten en Noord-Afrika, en Sub-Sahara Afrika, en aandacht voor mondiale en regionale trends in vredesoperaties
- *Militaire uitgaven, internationale wapenhandel en ontwikkelingen in de wapenproductie*
- *Wereldkernmachten*, met een overzicht van elk van de negen kernwapenstaten en hun nucleaire moderniseringsprogramma's
- *Nucleaire wapenbeheersing*, met de ontwikkelingen in de strategische dialoog tussen Rusland en de Verenigde Staten, de nucleaire overeenkomst met Iran en de multilaterale verdragen inzake nucleaire wapenbeheersing en ontwapening, met inbegrip van de inwerkingtreding van het Verdrag inzake het Verbod op Kernwapens
- *Chemische en biologische bedreigingen voor de veiligheid*, met inbegrip van de gevolgen van de Covid-19-pandemie, het onderzoek naar het vermeende gebruik van chemische wapens in Syrië en ontwikkelingen in de internationale rechtsinstrumenten tegen chemische en biologische oorlogsvoering
- *Conventionele wapenbeheersing*, met bijzondere aandacht voor onmenselijke wapens en andere conventionele wapens van humanitair belang, met inbegrip van inspanningen om autonome wapensystemen en het gedrag van staten in cyberspace en de ruimte te reguleren, alsook ontwikkelingen in het Open Skies-verdrag
- *Controles op dual-use en wapenhandel*, met inbegrip van ontwikkelingen in het wapenhandelverdrag, multilaterale wapenembargo's en exportcontroleregelingen, en herzieningsprocessen in het rechtskader van de Europese Unie voor dergelijke controles.

Daarnaast vindt u bij deze samenvatting bijlagen met overzichten van wapenbeheersings- en ontwapeningsakkoorden, samenwerkingsverbanden op het gebied van internationale veiligheid en markante gebeurtenissen uit 2021.